

Intr.: Med urbefolkning forstås samfunn som i liten grad er blitt påvirket eller forandret av nyere tiders s.k. sivilisasjon. Forandringshastigheten har vært svært lav både sosialt, kulturelt og religiøst.

Disse levde i en viss balanse med naturen, noe som muliggjorde en overlevelse i et meget følsomt økologisk system. Nå er dette systemet i stor grad ødelagt, og resultatet er blitt millioner av mennesker som lever helt marginalt.

En stor del av disse folkeslag er urørte eller i liten grad berørt av evangeliet. Derfor blir utfordringen flerfoldig: å gi dem evangeliet og å hjelpe dem til å overleve som folk.

Men hvordan kan mennesker fra en kultur formidle dette budskapet til en helt ulik kultur? Det er ikke bare språk-barrierer, men like store kulturelle og sosiale barrierer. Dette forutsetter en viss innsikt fra vår side. Mange har denne evne rent intuitivt. Viktige å være Jesus-orientert enn kulturorientert.

Det har nesten alltid vært en stor forståelse for språkhindringen, selv om det ^{iblandt} har nesten vært en forutsetning å lære et nytt språk for å være en kristen.

Men den kulturelle hindringen har vært mindre erkjent. Kultur er som kjent all tillært menneskelig tenke og handlingsmåte som en gruppe har felles. Det er forestillinger om Gud, verden, om livet, diverse verdier (hva som er pent og stykt, sant osv.) om skikker og ferdigheter og institusjoner som uttrykker disse forhold (templer, familie osv.). Skjer det endringer i disse forhold, blir det usikkerhet og utrygghet. Forandringer kan møtes med forventning eller mottiltak.

1. Vi må derfor forstå vår egen kultur i forhold til evangeliet.

Fins det en kristen kultur? I Lausannepakten sies det: "Fordi mennesket er Guds skapning, er noe av dets kultur rik på skjønnhet og godhet. Fordi det er en fallen skapning, er alt dette flekket med synd, og noe er demonisk." Vi har vel neppe en kristen kultur, men en kultur som er påvirket av kristen tankegang, og vi er en del av denne kultur på godt og vondt. Hvis Esaias kunne si at han var en mann med urene leber, og bodde blandt et folk med urene leber, så er vel dette ikke mindre sant for oss. Han fikk rensset sine leber, og fikk være Guds redskap som temmelig skarpt kritiserte sin samtids kultur. Guds Ord innebærer en kulturkritikk. Vi må lære oss å skille mellom det rent evangeliske, og det i våre forestillinger som er farget av vår egen kultur. Mye av denne fargingen er bra for oss, men kan være helt forkastelig eller uforståelig i en annen kultursammenheng. Det gjelder væremåter, forkynnerform, sangform osv.. Og dess

større avstand mellom sender og mottaker-kultur, dess viktigere er det at vi forstår vår egen kultur, og klarer å skille.

Vi har fått én kilde å drikke av, men vi bruker vår egen kopp, d.v.s. vårt språk, kultur etc.. er det som brukes for å formidle oss de Gudommelige verdier. Men det er på langs nær sikkert at denne koppen passer for alle.

2. Vi må forstå hvordan vi kan bygge bro mellom to kulturer.

Det sies av Egede i sin tid holdt timelange prekenes på norsk for Grønlenderne, og da var vel kommunikasjonen heller dårlig. Da de senere lærte språket, og kaldte "Guds lam" for "Guds sel", fordi lam var helt ukjent, da hadde misjonærene lært noe vesentlig.

a. Kommunikasjonsprosessen: Å folke en nordmann

Det er en sender som har et budskap som formidles via en bru som er forbundet mellom sender og mottaker. Eks.: Eju + vinke. Det er opplagt at sendingen må foregå på mottakerens premisser. Hvis senderen har et budskap som betegner er rund sirkel, så vil det når det passerer senderens kulturfilter bli f.eks. firkantig. Før dette budskapet oppfattes helt av mottaker, må det via hans kulturfilter, som kan være f.eks. trekantig, og budskapet blir trekantig. Men hele tiden vil det være en kjerne av sannhet, forhåpentligvis. Uttrykket "Se, jeg står for døren og banker" ville for Zanaki-folket bety at Jesus er en tyv, for de pleier å banke for å se om noen er hjemme. En ærlig mann vil rope navnet på en person i huset og gi seg til kjenne. Derfor står det slik i deres Bibel: "Se, jeg står for døren og roper!" I denne kommunikasjonsprosessen er det altså to brohoder. Det første brohodet er senderens kultur. Ingen kan helt løsrive seg fra egen kultur, men det er ikke det vi vil formidle. Eks fra opr. salen. En kan ikke gå i blinde, men være fullt bevist de begrensinger som kulturtilhørigheten gir ham.

Det andre brohodet er mottakerens kultur. En må erkjenne at den er like virkelig og viktig som vår. Men det er bare Guds Ord som kan dømme om hva som er godt eller dårlig. Men først må hjertet forvandles. Men i utgangspunktet MÅ en akseptere mottakerens kultur som den er. En kan f.eks. ikke gå inn å nekte gruppen vi går til å fortsette med sine religiøse fester, fordi vi synes det virker hedenskt. Kanskje ligger nøklen gjemt i deres egne skikker. Don Richardson forteller i boken "Fredens Barn" at "nøkkelen som Gud gav oss til sawienes hjerter var analogiens prinsipp - sammenligning mellom deres egne skikker og åndelige sannheter. Vi oppdaget at Gud allerede hadde sørget for evangeliseringen av dette folket analogt til de av verdens språk og kulturer, den himmelske døråpningen ved hvilken

at Gud allerede hadde sørget for evangeliseringen av dette folket ved bruk av analogier om forsoningen i deres egen kultur. Disse analogier ble vårt springbrett, den hemmelige døråpningen ved hvilken evangeliet fikk inngang i sawi-kulturen, og igangsatte både en åndelig og en sosial revolusjon innenfra."

Men for å nå fram til dette brohodet, d.v.s. mottakerens kultur, er det nødvendig med en bru, en veg inn i mottakerens forestillingsverden. Det er vel helt klart at uten den Hellige Andes hjelp, er vi temmelig hjelpeløse. Broen er altså det vi benytter for å nå fram, og det er kaldt broens 7 bærebjelker: verdensoppfatning, tenkemåte, språklig uttryksform, handlemåte, sosial struktur, mediets innflytelse og beslutningsmåte.

1. Verdensoppfatning: For guarani-indianeren er solen en gud, månen like så. Ide om salg av jord er like utenkelig som salg av luft.

2. Tenkemåte: Det fins mange måter å komme fram til en konklusjon på. Den kan være temmelig forskjellig fra vår mere akademiske måte å resonere på.

3. Språklige uttryksform: Av de syv bærebjelkene er vel språket den viktigste. Men språk er ikke bare ord. Det er toneleier, ordtak, ordlek, ord kan ha en annen betydning, alt etter omstendigheter og tema, osv. Mine ord må framkalle de samme reaksjoner hos mottakeren, som var hensikten med uttryksformen i senderens kultur = dynamisk ekvivalens.

4. Handlemåte: fakter, mimikk, oppførsel og handlinger. Holdninger til punktlighet, effektivitet og lønnsomhet kan være helt forskjellig fra våre. Våre handlinger ovenfor syke kan være en positiv opplevelse.

5. Sosial struktur: Vi er i stor grad individualister. De fleste stammefolk tar hensyn til felleskapet i sine avgjørelser.

6. Mediets innflytelse: Det kan være forkynnerform, sang, bruk av tekniske hjelpemidler osv.. Hvilken form gir den beste kommunikasjon kan variere svært mye.

7. Beslutningsmåte: I noen samfunn tas beslutning kollektivt, mens vi forventer individuell beslutning. Dette resulterer ofte i at enkelte individer isoleres i forhold til resten av stammen. Men ofte opplever vi at flere fra en familie kommer til troen, og det gir en helt annen effekt. Svært mange steder er det allminnelig høflighet å bekrefte en beslutning, uten dermed å ha tatt noen beslutning.

III Våre holdninger ovenfor fenomener i mottaker-kulturen.

* Toleranse: Det betyr ikke det samme som å godta alt, og gi avkall på egen overbevisning, men ^Zdet har med våre holdninger ovenfor en annerledestenkende. Det er å vise vennlighet og respekt overfor andre mennesker.

Eksempel: Jesus i møtet med den rike unge mann. Han fikk ham kjær, men sa også sannheten, og den kan jo sies på så mange måter.

1. Gudetro: Ofte finner en animisme, tro på at alt er besjelet, hos urbefolkning. Den høyeste Gud kan ibland være identisk med Solen, eller en fjern personlighet, mye lik mennesket, som Tupã Nandajara.

Nesten alltid har disse gude-personligheten blitt brukt som navnet på Gud, Jehova. I P. heter Gud Tupã. Paraguayere flest forbinder ikke Tupã med annet enn Gud Skaper (Jehova), mens det både i mytologi og i guarani-indianernes tro, er Tupã en virkelighet. Men stemmer denne virkelighet med Bibelens? [?]Egentlig ikke. Er det så riktig å bruke disse betegnelser? Dette er pionærmisjonærens problem. I Paraguay ble dette avgjort av katolske misjonærer for flere hundre år siden, og vi har altså arvet dette. Men vi må da forsøke å gi betegnelsen et bibelsk innhold. (Mere under synkrotisme).

2. Medisinmenn: Disse er jo som oftest åndelige og praktiske veiledere, sannsigere og medisinere. Ofte er de et offer både for egen og folkets uvitenhet. Men at de ofte kan sitte inne med verdifulle kunnskaper er også sant. Guarani-kulturen er jo fatig på byggverk og kunst, men er rik på kunnskap om planters helbredende effekt. At dette ofte er blandet med diverse psykologiske og andre effekter, er jo en annen sak. Men de kan mer eller mindre intuitivt forstå sitt folks psykologi, og kan slik være til stor hjelp ved psykiske forstyrrelser. Men det er jo en annen sak at slikt ofte bli tolket som besettelse.

For en som har lært mere s.k. skolemedisin, kan det ofte være vanskelig å akseptere mye av det som medisinmennene gjør, men min erfaring er at en ikke kan eliminere generasjoners tro med lattiggjørelse, direkte motarbeiding av deres medisinmenn. Da er det bedre å erkjenne det som er bra, og bevise på den andre siden at vi har noe som ofte fungerer bedre. Å vaksinerer ble for eks. noe som folk opplevde som effektivt. Vi har vel helst vært for lite flinke til å sette oss inn i deres verden, og alliere oss med dem i kampen for folks helse.

Som ellers i vår omgang med andre folk gjelder reglen: Noe bør beholdes, fordi det rammes ikke av Guds Ord. Noe må forkastes, fordi det er direkte ondt. Og noe er likegyldig, fordi det mere dreier seg om lokale skikker. Noe kan gis et nytt innhold. Hva med bønn og medisinsk behandling?

Fil. 4:8, Mine sterkeste opplevelser har jeg hatt i dramatiske situasjoner hvor medisin og bønn fungerte sammen.

3. Adferd: Menneskenes væremåte kan jo variere svært. Noe som jo har vært vanskelig er seksuell adferd. Vi lever jo i en kultur som delvis er bestemt av bibelske motiver. Men en kan jo møte helt andre former, som polygami, lettevint skifte av partner, svært tidlig seksuell debut osv.. En del av disse adferdene har gitt spesielle sosiale former, som polygami, og det er jo ikke bare å bryte opp en familie-enhet. Prinsippet som følges er vel at en til en viss grad prøver å ordne opp, mens f.eks. en polygamifam. får eksistere, mens det forkynnes hva Bibelen lærer. I katolske land kan en ofte ikke gifte seg igjen etter skilsmisse, og ofte opplever vi at samboer-par blir frelst, og det er de som ikke vil døpe disse, siden de ikke er gifte, og dermed lever i hor. Også dette prøver en å tilpasse seg, samtidig som en forkynner den bibelske sam-livsform.

IV. Å bygge Guds menighet.

Som Jesus kom til oss, går vi til verden. Han ble oss lik, identifiserte seg med menneskeheten, og gikk inn under våre kår. Våre kår ble altså bestemmende for hans gjerning. Men han ble alltid Jesus. Han var like-vel forskjellig. Og dette blir vel også misjonærens oppgave. Vi kan ikke bli innfødt ved å kle oss som dem, bo som dem osv.. Vi er likevel høye og lyse og rare. Men prinsippet er jo "en jøde for jødene... for dem uten lov som en uten lov... 1.Kor. 9:20-21....

Mange har prøvd dette, som Hudson Taylor i China.

Han ble startet til et utrolig arbeid, som etter 30 år hadde 641 misjonærer, 462 medarbeidere, 260 stasjoner og 5211 medlemmer. Dette var fram til ca 1905.

Noe av hemligheten til deres framgang var vel deres evne til å identifisere seg med kineserne.

Men det er ikke bare å i noen grad identifisere seg med menneskene. En må også solidarisere seg med dem. Deres gleder blir våre gleder, og deres sorger blir våre. En slik solidaritet kan en bare vise ved å leve sammen med menneskene, og oppriktig vise at vi er intereserte i deres lagnad. En slik solidaritet fører selvsagt med seg at vi vil gi dem det beste vi har, nemlig evangeliet, og det kan en ikke tre ned over hodet på dem. Jeg tror den fins noen gudommelige rester i alle folk, og det er disse vi MÅ oppdage. Vi kaller disse rester av gudommelig åpenbaring for analogier, d.v.s. noe som har en sammenheng, noe som er likt. Jeg har nevnt Don Ricardson. Bruce Olsen forteller noe lignende i boken "For dette kors må du dø". Indianerne hadde en fortelling om hvordan gud ville åpenbare seg gjennom "banan-boken". Etter ca. 5 år fikk Olsen en konkret opplevelse. En

dag på stien sammen med indianerne, ble en banan-plante hugget ned, og den brettet seg ut som en bok, og vegen var ikke lang for å vise dem Guds Bok, og dette ble åpningen for evangeliet.

Men å finne disse nødvendige analogier - eller lignelser - er det bare den Hellige Ånd som kan hjelpe oss med.

På mange måter ligger spesielt evangeliene svært nær leveforholdene til mange stammer, og er relativt lettforståelig. En såmann gikk

SELVE FORSAMLINGEN:

Tidligere prøvde en å kopiere sendemenigheten i alt. Det gjaldt arkitektur, møteform, sang osv.

Men selve lokalet ^{bor} gjenspeile noe som er vanlig hvor folket bor. Selve menigheten må være selvstyrt, selvunderholdene og selvutbredende. Det er interessant å legge merke til at de norske misjonærene på Madegaskar hadde presteskole igang allerede 5 år etter at arbeidet var startet der. Hvor lenge må vi holde på?

Den eneste måten en kan få forsamlingen til å fungere, er at vi lærer dem å holde alt Jesus har befalt oss!

Det verd å merke seg at den Bibelske forsamlingsform, både er den enkleste og beste. Men iblandt får en påvirkning fra andre forsamlinger, både evangeliske og katolske som forstyrrer.

SANGEN:

Uansett hvilket kulturelt nivå menigheten befinner seg på, og helt uavhengig av vedkommende folks evne til å synge, så gjøres det forsøk på å lære å uttrykke det nye livet i sang.

Forut for dette må det imidlertid foregå en meget omfattende og grunnleggende prosess som stiller uhyre store krav til spesielt pionermisjonærens innsats. Sangen MÅ tilpasses de lokale forhold, og innholdet må ha et språk som forstås. Med de tekstlige formuleringene legges grunnen til en kristen sang-tradisjon. Denne prosessen er mere krevende enn en tror. Den består ikke å oversette "Evangeliettoner" og lære sangene til gitar-klimpt, som vi for det meste har gjort.

Melodiform er viktig. Å ta opp kjente lokale melodier er ofte vanskelig p.g.a. assosiasjon med det gamle. Men ofte har misjonærenes negative holdninger til musikkformen farget også de nye kristene. Men det sees jo stadig at det tas opp fremmede sanger, og så tilpasses skala-fremmede toner til noe kjent, som da er vanskelig å synge for oss...

Skrefsrud var en mann med et sunt syn på dette. Han sier: "Vi må holde oss så meget som mulig til Santalenes egne melodier, da folket i landsbyene kjenner disse, og da de desforuten syns at holde mere av salmer etter deres egne melodier end at salmer etter vore melodier."

Han samlet melodier, og brukte dem. Det tonespråket som var folkets eget, skulle i evangeliets tjeneste, så det kunne gå folket til hjertet.

Det å bruke lokal sangform, er en et viktig hensyn til verdien i dere kultur. I egentlig forstand dreier det seg her, sett i kristen synsvinkel, om villigheten til å oversette det kristne budskapet til folkets eget språk, og gi menigheten en form som fungerer.

V. Om vranglære.

Vranglære har alltid eksistert, og vi møter den ofte i form av religionsblanding - s.k. synkretisme. En klassisk synkretisme er vel jomfru Maria - læren i den katolske kirke: Både i før-kristen og kristen tid fantes mange kvinnelige guddommer: Frygernes gudemor Isis, Athenernes Minerva, cyprioternes Venus, og den katolske kirken adopterte også denne ide, og det ble jomfru Maria: Det er mye mulig at dette skjedde via nevnte analogi, men så ble det det hedenske som ble sannheten. Dette skyldes vesentlig en falsk toleranse og uklar synkretisme, og er den kristne misjons verste fiende, sier en Sandgren. Likeså har liberal teologi åpnet for den samme synkretisme. Jesus brukte lignelsene for å vise noe vesentlig av gudommelig verdi, og folket oppdaget dette. Johannes sa: Se der Guds lam, og det var Jesus de fulgte.

Må vi få samme nåde til å peke på Ham!

VI. Annet.

Dans er jo ofte en viktig del av mange folks sosiale liv. Vi, med en pietistisk arv, vil ikke ha noe med den å gjøre, og lærer de innfødte det samme, tiltross for at dansen kan ha en helt annet innhold enn hos oss. Men Sal. 149:3 sier jo "De skal love hans navn med dans, lovsynge ham med pauke og citar"! Men DNT omtaler ikke dans som endel av menighetens form for å love Gud. Men endel steder har misjonæren undervist de troende i hva som er sunn dans, og har latt denne delen av deres særpreg fått fungere.

Konklusjon: Av Sør-Amerikas 300-400 mill innbyggere, er ca 5 mill ^{mennesker i} primitive indianerstammer. I tillegg kommer større grupper med en mere utviklet samfunnsform. De aller fleste er animister. De lever uten Gud og uten håp i verden. Mange av disse grupper lever på randen til utryddelse. Vi har fått et gledens budskap å gå med! Vi kan få vise dem Guds kjærlighet i Jesus. Men det fordrer at vi kan komme til dem på deres betingelser, slik at budskapet blir forstått og tatt imot. Om det ikke har lykkedes så mye til nå, så er det riktig å minnes at en sjel er mere verdt en hele verden. Men vi må videre, og jeg vet at f.eks. i Paraguay er det mange grupper som er uten kjennskap til Jesus, og lever med store sosiale problemer. Utfordringen er vår! Vil vi gå?